

Nr 99.

Av herr Åkerlund, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående
styckning till småbruk av viss till ecklesiastika boställen
hörande mark.

För en var, som med småbrukarerörelsens främjande avsett att i allt större utsträckning söka åstadkomma och vidmakthålla en talrik, bofast och självständig jordbrukarebefolkning, torde det stå ganska klart, att detta mål näppeligen kan nås, som det nu i de flesta fall går till.

Jorden för småbruken, jämte erforderliga byggnader å dessa, ställer sig alldeles för dyr, tack vare till mycket stor del det ocker på denna goda rörelse, företagsamma personer igångsatt, och i följd därav bliva jordarealerna i allmänhet alldeles för små för beredande av självständig bärkning.

Det är förvisso inga enstaka fall, där ganska underhållig, illa skött jord med därtill hörande nödiga byggnader å nybildade småbruk på rama landsbygden i mellersta Sverge står innehavarne till 1,000—1,400 kronor pr hektar, ja än mera, ehuru där knappast en pinne skog finnes, utan till och med vedbrand måste köpas, och detta på samma gång det verkliga värdet för åker å äldre välskötta hemman å samma orter ej uppgår till mer än 500—600 kronor pr hektar, ehuru då även i regeln riklig tillgång såväl på betesmark som skogsfång finnes.

De åsikter, som understundom kommit till synes därom, att småbrukare i allmänhet ej böra tillgodoses med större jordarealer, än att de för sin utkomst skola nödgas söka arbetsförtjänster utom hemmen, kan jag ej gilla, ty för verkliga jordbrukare erfordras väl, att de städse kunna arbeta å sina lägenheter, därest dessa skola bliva väl hävdade och den hemkänsla, man hoppas de skola skänka sina ägare, bliva verklighet.

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 4 saml. 41 häft. (Nr 99—102). 1

Dessutom är det ej under alla tider, som arbetsförtjänst kan påräknas i närheten av hemmen, och skola mindre jordbrukare nödgas i aflägsna bygder söka sitt bröd, så blir det allt ringa glädje med hemmet, vilket dock väl främst skulle fästa dem vid fosterlandet.

Enligt mitt förmenande är det av största vikt att tillse, huruvida icke — utan några som helst våldsamma åtgärder — jordvärdet för köpare av småbruk kan nedbringas till normala pris och därigenom åtminstone i någon mån det ofta oblyga ocker, vinningslystnaden driver på småbrukarerörelsen, stävjas.

Förutom statens jordbruksegendomar, om vilka beslut i anledning av min motion nr 134 fattades under sistlidne riksdag, finnas inom kort tillgängliga de ecklesiastika boställena, vilkas i allmänhet förmånliga lägen och underhålliga jordbruksbyggnader särskilt ägna dem för uppdelning i mindre jordbruk.

Även om dessa boställen skulle upplåtas till småbruk på mycket goda villkor, komma dock ganska visst kommunerna i allmänhet ej att lida skada därav, emedan åbyggnaderna å en mycket stor del av dem — säkerligen å flertalet — sådana de nu befinnas, alls icke lämpa sig för tidsenligt jordbruk och därför helt säkert skulle komma att betunga ett stort antal kommuner med så stora kostnader för ny- och ombyggnad, att de betingade arrendavgifterna knappast skulle förslå till gäldandet av räntor och avskrivningar ens å dessa kostnader, än mindre till någon ersättning för jorden.

Vid enligt äldre metoder bebyggda gårdar inom mellersta och norra delarne af landet plägar ofta det för blivande småbruk lyckliga förhållandet råda, att de gamla husen bereda riklig tillgång på gott timmer för nya byggnader.

Mot de ecklesiastika boställenas uppdelning i småbruk lär nog den invändningen kunna göras, att det ännu ej är avgjort, vilka av dem rätteligen böra anses tillhöra kronan och vilka böra vara kommunernas egendom, samt att, vid försäljning av sådana, den kommunerna vid senaste prästlöneregleringen tillförsäkrade avkomsten från dessa boställen skulle gå om intet.

Sådana farhågor böra dock, enligt mitt förmenande, alls icke få förhindra dessa boställens uppdelning i småbruk, för så vitt detta annars finnes lämpligt, eftersom kommunernas rätt väl kunde tillgodoses, därest försäljningsbeloppen fonderades och kommunerna ur en sådan fond erhöilo ersättning ej mindre för de boställen, vilka utrönas bort tillhöra dem, än

även för den avkomst från de nuvarande prästgårdarne, de blivit tillförsäkrade.

Naturligtvis borde vid försäljning av prästgårdar erforderlig mark för bostadsboställen undantagas.

Givetvis bör väl kronan mot skälig ersättning övertaga alla större skogskomplex å ifrågavarande boställen eller ock dessa skogar avsättas till sockenallmänningar.

De farhågor man hyser för att till billigt pris upplåtna småbrukarlägenheter skulle kunna bli föremål för spekulation och jobb synes mig i de allra flesta fall obefogade, ty bli småbruken väl bebyggda, uppodlade och hävdade, komma de i regeln att stå i så höga värden, att spekulationen förvisso ej vänder sig åt det hållet, för så vitt lägenheterna ej komma i närheten av järnvägsknutar, industriella anläggningar och möjligen även andra platser, varest byggnadstomter vore begärliga, och där så blev förhållandet, vore väl knappast rätt förneka en småbrukare att förtjäna en slant likaväl som ägare av kanske omedelbart intill hans ägor belägen mark. Dock borde väl för sådan upplåtelse av jord från här ifrågavarande småbruk tillåtelse böra utverkas under ett visst antal år från det småbruket förvärvades, på det icke det egentliga ändamålet med det samma blott i spekulationssyfte må förfelas.

Att anföra vad som försiggått i Norrland såsom ett varnande exempel, synes mig orimligt, ty där var det visst icke jordbruken, utan de till dem lagda ofantliga skogsarealerna, som lockade spekuleringen att efter bästa förmåga göra slut på den självständiga bondeklassen.

Mot den åtgärd, jag här vågat ifrågasätta för främjandet av småbrukarerörelsen, kan ju ock den invändningen göras, att därigenom de nuvarande arrendatorerna å egendomarne skulle bli husvilla, men ej heller denna farhåga synes mig böra få utgöra skäl för denna, enligt mitt förmenande, viktiga frågas fall, helst de nuvarande arrendatorerna väl främst böra sättas i tillfälle att förskaffa sig småbruk, om de så önska, efter som de redan äga nödiga inventarier och i många fall kunna förskaffa sig nödigt rörelsekapital genom försäljning av vid småbruket överflödiga sådana.

På grund av vad jag här ovan anført, får jag vördsamt hemställa att Riksdagen måtte anhålla,

att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder, för att inägojorden jämte nödig skog och betesmark å de ecklesiastika boställena, innan dessa av för-

samlingarne hinna förses med dyrbar åbyggnad, må, utan vidlyftiga omgångar, kunna uppdelas och försäljas till lämpliga småbruk.

Stockholm den 24 januari 1913.

E. Åkerlund.

Nr 100.

Av herr Åkerlund, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om förenkling av arbetsmetoderna i den civila och ecklesiastika förvaltningen m. m.

Herr S. A. Hedin yttrade den 5 april 1902 i Andra kammaren i anledning av min i Riksdagen då väckta motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förenkling av arbetsmetoden inom den civila och ecklesiastika förvaltningen, indragning av statstjänster m. m.: »När det kommer därhän, att Kungl. Maj:t tillsätter en kommitté för uppgörande av lönereglering för ämbets- och tjänstemän, kommer man nog, liksom för 30 år sedan, att uti en mellanmening nämna något om, att kommittén även har uppdrag att tillse, om icke någon förenkling i fråga om dessa tjänster kan göras, men därtill torde kommittén nog icke få tid, utan löneregleringen blir nog det enda varmed kommittén kommer att syssla, och frågan om indragning av överflödiga tjänster glömmas bort då, liksom skedde på 1870-talet». Så blev det nog ock i huvudsak. Ja, jag medgiver villigt, att det varit för mycket begärt, att en kommitté, som hade så ofantligt mycket annat att syssla med, skulle se sig i stånd, att även grundligt sätta sig in i dessa frågor.

Emellertid synes mig det av Andra kammaren 1902 bifallna förslaget om skrivelse till Kungl. Maj:t i ärendet, nu, vida mera än då, behöva upptagas, sedan ej allenast statsverket synnerligen betungande löneregleringar utefter snart sagt hela linien av landets ämbets- och tjänstemannakårer kommit till stånd, utan även antalet ämbetsverk och funktionärer